

Digitalno opismenjevanje s pomočjo spletne učilnice

Saša Čadež

OŠ Škofja Loka-Mesto

Učenci v 4. razredu praviloma že znajo brati in pisati, hkrati pa imajo že dovolj znanj in izkušenj z računalnikom, da lahko pričnemo z resnejšim digitalnim opismenjevanjem in s tem pomembno prispevamo k »novi« pismenosti, ki jo zahteva napredek in je nujna za kasnejše uspešno življenje in delo.

Uvod

Motivacijo otrok za delo z računalnikom učitelj lahko dobro izkoristi. Za to morajo biti zagotovljeni osnovni pogoji:

- učitelj mora biti digitalno pismen,
- tehnični pogoji (računalniki, povezava z internetom).

Opredelitev pismenosti

Nekdanja opredelitev pismenosti, znanje branja in pisanja, ne zadovolji potreb po znanjih in veščinah za življenje v sodobni družbi. Sodobna opredelitev pismenosti je precej širša in mnogo bolj kompleksna kot nekdanja, v njej pa ima digitalna pismenost pomembno težo. »Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme simbolov za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje v družini, šoli, na delovnem mestu in v družbi. Poleg zmožnosti branja, pisanja in računanja, ki veljajo za temeljne zmožnosti pismenosti, se danes poudarja tudi pomen drugih zmožnosti (npr. poslušanje) in novih pismenosti, kot so informacijska, digitalna, medijska pismenost in druge, ki so pomembne za uspešno delovanje v družbi. Kot zmožnost in družbena praksa

se pismenosti pridobivajo in razvijajo vse življenje v različnih okoliščinah in na različnih področjih ter prežemajo vse človekove dejavnosti.« (Nacionalna komisija za razvoj pismenosti, 2006).

Digitalno opismenjevanje

Nova opredelitev pismenosti zahteva spremembe pri opismenjevanju. Šole oz. učitelji smo dolžni učence usposablјati za rabo novih tehnologij in jih digitalno opismenjeovati. Učenci morajo, če želijo uspešno delovati v družbi, razvijati kompetence v informacijski in komunikacijski tehnologiji. Ta znanja in veščine predstavljajo zmožnost posameznika za samozavestno in kritično uporabo informacijske tehnologije pri delu, v prostem času in pri komunikaciji, kar razvijamo z učenjem uporabe IKT: uporabo računalnika za priklic, dostop, shranjevanje, ustvarjanje, predstavljanje in izmenjavo informacij – pa tudi za komuniciranje in udejstvovanje pri medmrežnem sodelovanju.

Od igrače do pripomočka za učenje

V prvem triletju se učenci učijo znakov za zapisovanje glasov – črk in besed. Proces učenja je postopen. Najprej se učijo slušno prepoznati glas in ga povezati z znakom – črko. V 2. in 3. razredu sistematično spoznajo črke vseh štirih abeced, se jih naučijo grafično zapisati in prebrati. Urijo se v zapisovanju črk in zlogov, kasneje besed in povedi, hkrati pa usvajajo tehniko branja. Gre za zahtevno operacijo dekodiranja grafičnega zapisa glasov, saj so učenci v tem obdobju šele na konkretno operativni stopnji mišljenja, kar pomeni, da proces učenja poteka na miselni ravni ob dejavnostih s konkretnimi predmeti (Grginič, 2005: 44). Pisanje in branje zato zahtevata veliko drila, kar postane učencem sčasoma dolgočasno in odveč. Učenje črk in branja pa zdaj lahko kvalitetno popestrimo z računalniškimi programi, ki so namenjeni osnovnemu opismenjevanju. Tako nevsiljivo pričnemo tudi s pomembnim digitalnim opismenjevanjem.

Preko »igre« na računalniku se poleg branja učenci sočasno učijo uporabljati računalniške programe, osvojijo delo z miško in načine premikanja (orientacijo)

v virtualnem okolju programa, spoznajo tudi tipkovnico. Vse naštetu predpisujejo tudi učni načrti. Za učenje s pomočjo računalnika so otroci zelo motivirani,¹ saj je učenje bolj zanimivo, predvsem zaradi interaktivnosti in večpredstavnosti. Interaktivnost učence spodbuja, da naredijo toliko, kot zmorejo, saj jih ves čas zanima, kaj se bo zgodilo, ko rešijo problem in kliknejo naslednjo nalogo. Večpredstavnost pa omogoča optimalno sprejemanje ponujenih vsebin vsem učnim tipom, saj podaja informacije po vseh sporočevalnih kanalih: avditivno, vizualno in kinestetično, česar učbeniki ne omogočajo. Klikanje ponujenih ikon in povezav v virtualnem okolju didaktično oblikovanega računalniškega programa nadgradimo z zahtevnejšimi tj. aktivnejšimi dejavnostmi na računalniku, ko znajo učenci sami prebrati navodila in zapisati odgovore. V četrtem razredu to že zmorejo brez večjih težav, zato je začetek 2. triletja pravi čas, da učence povabimo v spletno učilnico.

Pomen spletne učilnice

Devetletniki se v spletni učilnici z ustrezno izbranimi nalogami in dejavnostmi urijo v rabi računalnika za učenje in se pripravljajo, da je računalnik več kot igrača in je učenje lahko zabavno. Spletna učilnica je vmesni člen med varnim tj. vsebinsko in tudi didaktično neoporečno oblikovanim okoljem didaktičnega programa ter ogromnim vsebinsko nenadzorovanim svetovnim spletom. Je neke vrste predprostor, avla spleta. Z vpisom v spletno učilnico se v »varni povezavi« povežemo v svetovni splet ter izkoriščamo njegove možnosti: komunikacijo, iskanje in uporabo informacij, podatkov ter programov za uporabo računalnika, hkrati pa v njej še vedno dokaj uspešno nadzorujemo delo učencev ter zagotavljamo smotrno rabo in didaktično neoporečnost vsebin. Preko dela v spletni učilnici učence sistematično usposablјamo za varno in smotrno uporabo sodobne

¹ V anketi, ki smo jo izvedli med učenci med izvajanjem projekta Mesec širjenja uporabe e-gradiv, so prav vsi učenci (100 %) odgovorili, da bi si želeli več pouka in učenja s pomočjo računalnika in e-gradiv.

informatijske tehnologije in spleta, saj možnosti in dejavnosti, ki jih ponuja spletna učilnica, spodbujajo razvoj za to potrebnih veščin, torej zmožnosti uporabnikov za razvoj ključnih kompetenc za uspešno delovanje v sodobni družbi.

Zgradba naše spletne učilnice

Naša spletna učilnica je prosto dostopna in se nahaja na spletni povezavi: <http://www.o-sl-mesto.kr.edus.si/moodle/course/view.php?id=47>. Razdeljena je na 10 poglavij, in sicer glede na učne vsebine – predmete po predmetniku v 4. razredu. Forum je preimenovan Obvestila za učence in starše, poleg tega pa se tu nahajata še povezava na spletno stran naše šole in anketa.

Na levi strani sta bloka Prisotni uporabniki in števec obiska, na desni pa bloki: Zadnje novice, Koledar in Skrbništvo.

Naloge in dejavnosti v spletni učilnici

Učence v spletni učilnici čakajo različne naloge. Individualno izbirajo, kaj bodo reševali, glede na interes in zahtevnost nalog. Pozorna sem, da naloge in dejavnosti pripravim z upoštevanjem ciljev oz. standardov iz učnih načrtov ter aktualnih učbenikov. Zasnove so tako, da ob reševanju nalog učenci sproti dobivajo povratno informacijo o uspešnosti, pri nalogah in dejavnostih, ki so namenjene preverjanju znanja, pa povratna informacija nudi tudi dodatno razlago in učence spodbuja k aktivnemu dopolnjevanju znanja. Naloge se razlikujejo tudi po tem, za katero učno stopnjo so. V osnovi gre za tri vrste, in sicer za naloge, kjer je cilj obravnavati novih učnih vsebin, utrjevanje in preverjanje znanja ter ocenjevanje znanja. Za preverjanje in utrjevanje znanja občasno, odvisno od interesa in digitalne pismenosti učencev, uporabim tudi dejavnost Naloga, ki jo ponuja spletna učilnica. Učenci na podlagi navodil ali predloge oblikujejo/urejajo besedila/slike na računalniku v programih Word, PowerPoint ali Slikar ter jih oddajo v učilnico. Poleg virov podatkov in nalog, ki vplivajo na znanje učnih vsebin, v spletni učilnici potekajo dejavnosti, ki niso povezane s snovjo, pomembno pa vplivajo na razvoj digitalne pismenosti:

- oblikovanje profila in njegovo posodabljanje (dodajanje/spreminjanje opisa, spreminjanje gesla, dodajanje slike, dodajanje aktualnega elektronskega naslova),
- sodelovanje v forumu,
- dopisovanje v okviru učilnice z zasebnimi sporočili (kasneje tudi preko elektronske pošte),
- reševanje anketnih vprašalnikov,
- klepetalnica.

Težave, povezane z uporabo spletne učilnice

Največja težava je dostopnost računalnikov. Naša šola je velika, poleg tega že veliko učiteljev pri pouku uporablja IKT, zato je edina računalniška učilnica praviloma zasedena. Težko najdem primeren termin za izvedbo pouka v spletni učilnici. Pojavi se tudi problem preobremenitve mreže in računalniki delujejo počasneje, kot bi želeli. Računalnikov ni dovolj, da bi lahko vsak učenec reševal naloge sam, zato je lahko v spletno učilnico prijavljena le dobra polovica učencev. To težavo uspešno rešujemo tako, da uporabimo metodo sodelovalnega učenja in spretnejši učenci pomagajo tistim, ki jim raba računalnika povzroča težave. Priprava kvalitetnih e-gradiv zahteva veliko časa in znanj, ki jih učitelji težko pridobimo s stalnim strokovnim izobraževanjem, žal imajo prednost usposabljanja, ki so neposredno povezana z našim predmetnim področjem.

Pozitivne izkušnje pri uporabi spletne učilnice

Z delom v spletni učilnici učenci spoznajo pomen uporabniškega imena in gesla. Naučijo se izbrati geslo in vedo, da mora biti tajno, da ne pride do zlorabe. Znajo oblikovati svoj profil in komunicirati s pomočjo IKT: izmenjavati sporočila, sodelovati na forumu in v klepetalnici. Učimo jih, da za večjo varnost uporabljajo dopisovanje v obliki zasebnih sporočil in na spletu ne izdajajo osebnih podatkov. Učenci se urijo v iskanju s pomočjo brskalnikov in v kritičnem zbiranju podatkov. Uporabljajo osvojena znanja: klikanje, vlečenje, dopisovanje, dopolnjevanje, shranjevanje, kopiranje, pisanje oz. oblikovanje besedil in slik

s pomočjo splošno uporabnih programov. V spletno učilnico lahko učenci dostopajo od koderkoli in jo uporabljajo tudi, ko je šola zaprta in učitelj odsoten.

Zaključek

Nove generacije učencev pa tudi učiteljev so vse bolj pripravljene na učenje in delo s pomočjo informacijske tehnologije. Kvalitetno in sistematično usposabljanje učiteljev za rabo IKT, zagotavljanje pogojev za delo in razvijanje IKT kompetenc pri učencih bo zagotovilo želeno »novo« pismenost odraslih posameznikov. Spletne učilnice so odlični pripomoček za kvalitetno digitalno opismenjevanje in primerne za splošno uporabo pri opismenjevanju.

Literatura

- Grginič, Marija. *PORAJAJOČA SE PISMENOST*. Zbirka Zrenja. Urednik dr. Igor Saksida. Domžale: Izolit, 2005. 163 strani.
- Jerman – Blažič, Borka. *INTERNET*. Urednik Zvone Jagodic. Ljubljana: Novi forum d. o. o., 1996. 88 strani.
- KLJUČNE KOMPETENCE ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE*. Zavod Movit na mladina. Ljubljana: november 2006. 19 strani.
- UČNI NAČRT: PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA. SLOVENŠČINA*. Ljubljana: MŠŠ, ZRSŠ, 2002. 125 strani.
- Spletne strani:
- UČILNICA ZA 4. RAZRED DEVETLETKE*, Osnovna šola Škofja Loka-Mesto, 2007, 10. 8. 2012. Dostopno na svetovnem spletu: <http://www.o-sl-mesto.kr.edus.si/moodle/course/view.php?id=47>
- MESEC ŠIRJENJA UPORABE E-GRADIV*, Osnovna šola Škofja Loka-Mesto, november 2008, 10. 8. 2012. Dostopno na svetovnem spletu: <http://www.o-sl-mesto.kr.edus.si/moodle/course/view.php?id=78>
- MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT*. Ministrstvo za šolstvo in šport, 10. 8. 2012. Dostopno na svetovnem spletu: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/razvoj_solstva/projekti/pismenost/